

Frågor och svar om basal hygien i vård och omsorg

- Ämne: Basal hygien i vård och omsorg

Den 1 januari 2016 kommer de hygienregler som redan gäller inom sjukvården även att gälla vid arbete inom hemtjänsten, särskilda boenden och vissa LSS-boenden. Här hittar du svar på några frågor om reglerna.

Innehåll

- [1. Vad innebär basal hygien?](#)
- [2. Är basal hygien tillräckligt för att förebygga vårdrelaterade infektioner?](#)
- [3. Vilka måste följa reglerna om basal hygien?](#)
- [4. Vad gäller för handrengöring?](#)
- [5. Vad gäller för användning av handskar?](#)
- [6. Vad gäller för arbetskläder?](#)
- [7. Varför måste arbetskläder ha korta ärmar?](#)
- [8. När behövs skyddskläder?](#)
- [9. Finns det några undantag från reglerna om basal hygien \(SOSFS 2015:10 \)?](#)

De nya reglerna framgår i [Socialstyrelsens föreskrift \(SOSFS 2015:10\) om basal hygien](#).

1. Vad innebär basal hygien?

Basal hygien omfattar handhygien och användning av arbetskläder, skyddshandskar och skyddskläder – det vill säga åtgärder som alltid ska tillämpas i den direkta vården och omsorgen för att förebygga vårdrelaterade infektioner. Syftet är dels att förebygga direkt och indirekt kontaktsmitta, dels att motverka att personens egna mikroorganismer överförs från en plats på kroppen till en annan.

Även personal kan drabbas av vårdrelaterade infektioner genom arbetet, vilket kan förebyggas enligt reglerna i [Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd \(AFS 2005:1\) om mikrobiologiska arbetsmiljörisker – smitta, toxinpåverkan, överkänslighet](#). De gäller all personal som kan utsättas för smittrisk i sitt arbete, bland annat de som utför städning inom vård- och omsorg och de som tar hand om tvätt och avfall därifrån.

2. Är basal hygien tillräckligt för att förebygga vårdrelaterade infektioner?

Nej, en god hygienisk standard byggs av flera komponenter, där basal hygien är grunden som alltid ska tillämpas i direkta vård- och omsorgssituationer. God hygienisk standard innebär att verksamhetens lokaler, utrustning, organisation, kompetens och rutiner är anpassade för att förebygga smittspridning. I vissa situationer behövs, förutom basal hygien, ytterligare skyddsåtgärder, [som beskrivs i Folkhälsomyndighetens kunskapsunderlag Att förebygga vårdrelaterade infektioner](#).

3. Vilka måste följa reglerna om basal hygien?

Alla de som deltar i vård och omsorg i de verksamheter som omfattas av SOSFS 2015:10, måste följa de regler som anges i 5 §. Det gäller både yrkesmässigt arbete och sådant som genomförs under utbildning, vid det direkta kroppsnära arbetet med en person och vid kontakt med personens kroppsvätskor, kläder eller sängkläder.

a) Vad gäller för personlig assistans?

Personliga assistenter som arbetar vid de särskilda boenden som omfattas av [föreskrifterna](#), ska följa hygienreglerna. Däremot gäller inte reglerna de personliga assistenter som arbetar i enskilt boende. Krav på god kvalitet, inklusive förebyggande av smittspridning, gäller dock även vid dessa insatser.

b) Vad gäller för personal som inte deltar i direkt vård- eller omsorgsarbete?

De omfattas inte av föreskrifterna om basal hygien. Det är dock viktigt att all personal som vistas i vård- eller omsorgsmiljö utför sitt arbete på ett sätt som förebygger risk för smittspridning. Detsamma kan gälla besökare, framför allt om dessa medverkar i vården eller omsorgen av en person.

c) Vad gäller för utbildningar inom vård och omsorg?

Reglerna för basal hygien gäller elever vid utbildningar till yrken inom vård och omsorg i situationer där det finns risk för överföring av smittämnen. De som bedriver sådana utbildningar behöver därför informera elever och blivande elever om vilka hygienkrav som gäller för att kunna genomföra utbildningen och för att sedan vara yrkesverksam.

4. Vad gäller för handrengöring?

Händerna ska alltid desinfekteras före och efter varje vård- och omsorgsmoment, med alkoholbaserat

Frågor och svar om basal hygien i vård och omsorg

handdesinfektionsmedel. För att det ska vara möjligt att genomföra korrekt handhygien före och efter olika arbetsmoment måste händer och underarmar vara fria från alla former av främmande material, det vill säga armbandsur, smycken, bandage, stödskenor eller motsvarande.

5. Vad gäller för användning av handskar?

Händerna ska desinfekteras omedelbart före och efter ett vård- och omsorgsmoment. Det gäller även när handskar används. Skyddshandskar tas på före arbetsmoment som innebär risk för att händerna förorenas så kraftigt att handdesinfektion inte räcker för att göra dem smittfria. Handskarna kan också ge ett visst skydd om en stickskada skulle inträffa. Skyddshandskarna ska vara för engångsbruk och av lämplig typ och material för det arbetsmoment som ska genomföras. Handskar får aldrig desinfekteras, eftersom materialet då påverkas. Det är viktigt att inte bära handskar längre än nödvändigt då detta riskerar att ge hudproblem. Handskförpackningen bör förvaras och hanteras så att handskarna inte kontamineras.

6. Vad gäller för arbetskläder?

Arbetskläder i vård och omsorg ska vara kortärmade. De ska bytas minst dagligen. I vissa situationer kan också plastförkläden eller andra skyddskläder behövas. För att arbetskläderna ska bli fria från smittämnen måste de kunna tvättas så att de blir rena (tåla minst 60 grader). Vårdgivare har ansvar för att hela processen för hantering av tvätt – ren som smutsig, transport och förvaring – görs på ett sätt så att arbetskläderna inte riskerar att sprida smitta. I övrigt finns inga speciella krav när det gäller arbetsklädernas färg, logotyp eller annan utformning.

7. Varför måste arbetskläder ha korta ärmar?

Långärmade plagg förhindrar möjligheten till korrekt handhygien. Därför ska arbetskläderna vara kortärmade. Textila material förorenas snabbt och långa ärmar medför stor risk för att dessa förorenas i samband med vård- eller omsorgsmoment. Långa ärmar som kavlas upp kan glida ner. Det är därför inte tillåtet att bära ett långärmat plagg med uppkavlade ärmar under arbetskläderna.

8. När behövs skyddskläder?

Skyddskläder ska användas utanpå arbetskläderna vid de vård- och omsorgsmoment där det finns risk för att arbetskläderna kan förorenas genom direktkontakt med en person, dennes kroppsvätskor eller annat biologiskt material (t ex hud och hudfragment). Om plastförkläden eller andra skyddskläder används rätt kan arbetskläderna användas ett helt arbetspass utan att smittämnen sprids vidare. Skyddskläder behövs också för att skydda personalen vid smittrisk (se Arbetsmiljöverkets AFS 2005:1).

9. Finns det några undantag från reglerna om basal hygien (SOSFS 2015:10)?

Endast en situation har hittills undantagits från hygienkraven och det är vård av patienter med misstänkt eller säkerställd ebolainfektion, om det är nödvändigt för att begränsa risken för överföring av smitta. I föreskrifterna finns även en generell undantagsbestämmelse som innebär att Socialstyrelsen, efter ansökan, kan medge undantag från föreskrifternas krav men bara om det finns särskilda skäl. Bestämmelsen riktar sig till den som ansvarar och bedriver verksamheten och inte till enskild vård- eller omsorgspersonal.